

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทดลองใช้ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริม
การพัฒนาการประสานกันของตาและมือให้กับเด็กปฐมวัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา
เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประสานกันของตาและมือ

การพัฒนาการประสานกันของตาและมือ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการประสานกันของตาและมือของเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการประสานกันของตาและมือ

การสอนเขียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ผู้ปกครอง

ความสำคัญของผู้ปกครองต่อพัฒนาการของเด็ก

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน

การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง

3. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองใช้ฝึกเด็กที่บ้าน

การสอนตามเอกภคภาพ

ชุดการเขียนด้วยตนเอง

ชุดการสอน

ชุดการสอนกับการเรียนการสอนตามเอกภคภาพ

ชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองใช้สอนเด็กที่บ้าน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประสานกันของตาและมือ

การประสานกันของตาและมือ : ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเขียน

การประสานกันของตาและมือเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการเขียน เพราะเมื่อเด็กเริ่มเขียน เขาจะต้องสามารถควบคุมกล้ามเนื้อเพื่อลากเส้นให้เป็นตัวอักษรตามที่ต้องการ และจะต้องใช้สายตาศึกษาพิจารณาไปด้วยว่า ตัวอักษรที่ปรากฏจากการลากนั้นถูกต้องหรือไม่ ซึ่งจะเห็นได้ว่า กล้ามเนื้อทั้งสองส่วนนี้จะต้องทำงานประสานกันอย่างดี ดังนั้น จึงควรจะได้พิจารณาถึงความหมายและความสำคัญของการประสานกันของตาและมือของเด็กปฐมวัย ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้

สุมีย์ ธีรดากร (2523) กล่าวว่า การประสานกันของตาและมือหมายถึงการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อตา กล้ามเนื้อมือ นิ้วมือให้ทำงานประสานกัน ส่วน ทองหล่อ วิภาวัน (2523) ได้กล่าวว่า หมายถึงความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็ก รวมถึงระบบประสาททางกล้ามเนื้อ ประสิทธิภาพในการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ เช่น การใช้มือ นิ้วมือ และสายตาในการปฏิบัติงานได้อย่างดี โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ความสามารถในการประสานกันของตาและมือ หมายถึง ประสิทธิภาพในการใช้กล้ามเนื้อตา มือ นิ้วมือให้ประสานสัมพันธ์กัน ทำให้สามารถหยิบ จับ สัมผัส วัตถุหรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมั่นคงคล่องแคล่ว

รัตนา ศิริพานิช (2523) ได้ศึกษาเรื่องการประสานกันของตาและมือและเขียนเป็นบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเขียน เด็กจะสามารถเขียนสิ่งใดได้ก็ต่อเมื่อมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อและสายตาทำงานประสานสัมพันธ์กันได้ดี ซึ่งความสามารถดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมที่จะนำไปสู่การเขียนในชั้นประถมศึกษา แต่ทั้งนี้ การเขียนมิได้หมายถึงการเขียนตัวอักษรตามความหมายของผู้ใหญ่เท่านั้น แต่การที่เด็กสามารถบังคับควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อและสายตา ให้ขีดเขียนเส้นไปในลักษณะต่าง ๆ ได้ ถือเป็นความสามารถขั้นเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การเขียนที่แท้จริง (ชัยสงค์ พรหมวงศ์, 2521) นอกจากนี้ เตือนใจ เศรษฐสิกกิ (2521) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการประสานกันของตาและมือว่า ความพร้อมพื้นฐานของเด็กที่เริ่มเขียนประกอบด้วยความสามารถในการใช้สายตากับกล้ามเนื้อให้สัมพันธ์กัน

ประเทิน มหาพันธ์ (2516) ได้กล่าวว่า วุฒิกาวะของการรับรู้ทางสายตา (Visual Perception) เป็นปัจจัยสำคัญของความพร้อมทางการเขียน เพราะการเขียนมิใช่เป็นขบวนการของการใช้แรงงานกล้ามเนื้อหรือเป็นการตอบสนองของกิริยาสะท้อนอัตโนมัติเท่านั้น แต่การเขียนเป็นขบวนการแห่งการคิด เป็นขบวนการที่ต้องใช้กิจกรรมของระบบประสาทส่วนกลางด้วย การเขียนที่ดีจะต้องมีการประสานกันอย่างดีระหว่างสายตากับมือ นอกจากนั้น การควบคุมกล้ามเนื้อ นิ้วมือ และแขนจะต้องเป็นไปอย่างดีด้วย จึงจะทำให้การเขียนมีประสิทธิภาพสูง

ในต่างประเทศก็มีนักศึกษามากมายที่เห็นความสำคัญของการประสานกันของตาและมือ และได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ดังนี้

ดาวนิง และ แทรกเคเรย์ (Downing and Thrackray, 1971) ได้กล่าวว่า การใช้สายตาเป็นสิ่งไปยังความสามารถในการรับรู้และความสามารถในการจำแนกความแตกต่าง เป็นองค์ประกอบของความพร้อมทางสติปัญญาและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งเด็กในช่วง 2-3 ปี เป็นวัยของการพัฒนากล้ามเนื้อ จากการที่กล้ามเนื้อกำลังพัฒนาเด็กจึงมักอยากทดลองความสามารถของตนในการทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งการเพิ่มความสามารถในการใช้มือจะนำไปสู่ความสามารถในการเขียนได้ดียิ่งขึ้น โดยเด็กจะพัฒนาความสามารถดังกล่าวนี้ได้จากการฝึกทักษะซ้ำ ๆ (Kaufman and Kaufman, 1978)

ชุกอมลินสกี (Chucomlinski, 1968) ได้กล่าวว่า จุดเริ่มต้นสำหรับความสามารถและพรสวรรค์ของเด็กคือการพัฒนานิ้วมือ ซึ่งเด็กมีโอกาสใช้มือคล่องแคล่วเพียงใด ย่อมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาไปด้วย ซึ่ง ไทด์แมน และ บัทเทอร์ฟิลด์ (Tidyman and Butterfield, 1951) กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความพร้อมในการเขียนได้ต้องมีความสามารถด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสามารถที่จะบังคับการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อในขณะเขียน กล่าวคือ ผู้เขียนวางแขนอย่างสบายบนโต๊ะ กล้ามเนื้อแขน มือ และนิ้วมือเคลื่อนไหวไปอย่างกลมกลื่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2. ความสามารถในการสังเกตและจดจำภาพของตัวอักษรได้อย่างแม่นยำถูกต้อง ก่อนที่เด็กจะเขียนหนังสือได้ ภาพของตัวอักษรจะต้องฝังอยู่ในจิตใจของเด็กอย่างชัดเจนเสียก่อน ซึ่งไปกว่านั้น เด็กจะต้องจดจำลีลาการเขียนของตัวอักษรแต่ละตัวให้ได้อีกด้วย เมื่อเด็กจำภาพของตัวอักษรได้อย่างแม่นยำ และมีการประสานกันของตาและมืออย่างดีแล้ว การเขียนตัวอักษรของเด็กก็จะเป็นเรื่องที่ชากลำบาก

ดังนั้น การที่เด็กจะสามารถเขียนได้ดีเพียงไร จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการประสานกันของตาและมือ ดังที่ นวลศิริ เปาโรหิตย์และคณะได้ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า วุฒิภาวะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเจริญเติบโต และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อร่างกายมีความพร้อม ซึ่งหมายถึงกล้ามเนื้อที่แข็งแรง ประสานกับระบบประสาทที่เจริญเติบโตพอที่จะทำกิจกรรมได้ และ สุชา จันทน์เอม (2518) ได้ให้คำจำกัดความของวุฒิภาวะไว้ว่า วุฒิภาวะ (maturity) คือ ระดับความเจริญเติบโตสูงสุดของเด็กระยะหนึ่ง ความเจริญเติบโตระยะนั้น จะต้องสูงพอที่จะให้เด็กเรียนเรื่องที่เราจะจัดสอนได้โดยสะดวก ความเจริญเติบโตไม่ได้หมายถึงความเจริญเติบโตทางด้านร่างกายเพียงอย่างเดียว แต่ยังหมายถึงความเจริญเติบโตทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และทางสังคมด้วย ส่วนความพร้อม (readiness) คือ สภาพของความเจริญเติบโต รวมไปถึงความสนใจและความรู้เป็นพื้นฐานที่สูงพอที่จะช่วยให้เด็กเรียนได้สะดวก ซึ่งหากจัดการเรียนการสอนตัวอักษรให้แก่เด็ก ให้เขียนได้อย่างมีคุณภาพดีนั้น จะต้องประกอบด้วยปัจจัย 2 ประการ คือ วุฒิภาวะทางการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อเล็ก อันได้แก่ มือและนิ้วมือ อย่างหนึ่ง กับวุฒิภาวะทางการรับรู้ ซึ่งก็คือ สายตา อีกอย่างหนึ่ง และทั้งสองส่วนนี้ จะต้องประสานการทำงานกันอย่างกลมกลืน เด็กที่ยังไม่บรรลุวุฒิภาวะด้านใดด้านหนึ่งก็ตาม การเขียนของเขาจะไม่ได้ผล

สำหรับความพร้อมในการเขียนนี้ เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เด็กเล็ก ๆ นั้น การประสานงานของกล้ามเนื้อยังพัฒนาไม่ดีพอ จะทำให้เด็กเขียนไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งเป็นเหตุให้เด็กไม่ชอบการเขียนหนังสือ จึงควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้กล้ามเนื้อทั้งสองส่วนได้มีการประสานการทำงานได้อย่างสอดคล้องกันเมื่อเด็กมีความพร้อม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการประสานกันของตาและมือของเด็กปฐมวัย

กระดูกและกล้ามเนื้อของเด็กปฐมวัยจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุที่เพิ่มขึ้น แต่กระดูกของเด็กหญิงพัฒนาดีกว่าเด็กชาย การเจริญเติบโตของระบบกล้ามเนื้อก็จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ

กีเซล (Gesell, 1974 อ้างถึงใน ประมวลู ดิศสินัน, 2524) นักจิตวิทยาพัฒนาการ ผู้ซึ่งศึกษาความสามารถของเด็กตามแบบธรรมชาติ โดยสังเกตพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตเต็มที่ การสังเกตมีทั้งสังเกตด้วยสายตา และบันทึกเป็นภาพยนตร์ไว้ศึกษาโดยละเอียดภายหลัง ผลการศึกษาที่กีเซลสรุปว่า ความสามารถของเด็กมีเป็นระยะและเป็นขั้นตอน แต่ละช่วงอายุมีความหมายและมีความสำคัญแก่ชีวิต เพราะการควบคุมปฏิบัติการแห่งกล้ามเนื้อของคนเรามี

พัฒนาการเริ่มจากศีรษะจรดเท้า เรียกว่า Cephalo Caudal Sequence คือ หันศีรษะได้ก่อน
 ซันคอ แล้วจึงคว้า คืบ นั่ง คลาน ฮัน เดิน และวิ่งตามลำดับ การควบคุมปฏิบัติการกล้ามเนื้อยังมี
 พัฒนาการเริ่มจากใกล้ลำตัวก่อนเรียกว่า Proximodistal Sequence เช่น ที่แขนขา ทารก
 ย่อมบังคับการเคลื่อนไหวแกว่งแขนขาได้ก่อนมือและเท้า เด็กใช้แขนคล้องก่อนมือ และใช้มือคล้อง
 ก่อนนิ้ว ดังนั้นเด็กเล็ก ๆ เมื่อต้องการจับอะไรก็พาไปทั้งตัว ต่อมาจึงยื่นออกไปเฉพาะแขนแล้ว
 จึงใช้มือและนิ้วดังกล่าว ถ้าจะให้เด็กเล็ก ๆ เขียนหนังสือมักจะได้ตัวโต เพราะกล้ามเนื้อมือยัง
 ใช้ไม่คล่อง ได้แล้ววาดแขนออกไปกว้าง ๆ ต่อเมื่อการบังคับกล้ามเนื้อบรรลุนิติภาวะแล้วจึงสามารถ
 เขียนตัวเล็ก ๆ ได้ เพราะสามารถบังคับกล้ามเนื้อและนิ้วได้แล้ว นอกจากนี้เขายังพบว่า การ
 เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้มือหยิบจับของทารก มีพัฒนาการเริ่มจากการใช้มือตะปบ ขึ้นต่อมาจับของด้วย
 นิ้วมือ 4 นิ้วกับฝ่ามือ โดยเริ่มจากฝ่ามือช่วงใกล้สันมือ แล้วเลื่อนไปใช้กลางฝ่ามือ จากนั้นหัวแม่มือ
 จึงค่อยเลื่อนมาช่วยจับ ขึ้นสุดท้ายคือ การหยิบของด้วยหัวแม่มือกับปลายนิ้ว

ส่วนในด้านการขีดเขียน ราซี ทองสวัสดิ์ (2529) ได้ศึกษาความสามารถในการขีด
 เขียนและการใช้ดินสอของเด็กเล็ก และกล่าวถึงพัฒนาการด้านการประสานกันของตาและมือของเด็ก
 ปฐมวัยเกี่ยวกับความสามารถในการขีดเขียนและวาดภาพของเด็กว่า จะเริ่มใช้มือขีดเขียนเป็นเส้น
 ยู่ ๆ ก่อน ยังไม่สามารถขีดหรือเขียนเส้นตามความต้องการได้ เส้นจึงไม่ค่อยปะติดปะต่อกัน
 ลักษณะการจับดินสอยังไม่สามารถจับแบบ 3 นิ้วได้ แต่จะจับในลักษณะกำไว้หมดทั้ง 5 นิ้ว การ
 บังคับมือยังไม่ได้ เมื่อเด็กอายุ 2 ปี เส้นก็ยังไม่สม่ำเสมอ การบังคับมือยังทำไม่ได้และภาพก็ยัง
 ไม่มีความหมาย ระยะปลายปีที่ 2 หรือต้นปีที่ 3 จึงสามารถขีดเส้นให้มีความหนักเบาสม่ำเสมอ
 สามารถบังคับมือไปในทิศทางที่ต้องการได้ชัดเจน แต่ภาพก็ยังไม่มีความหมายนัก ในระยะปลายปีที่ 3
 หรือต้นปีที่ 4 จึงเริ่มบังคับมือได้ เส้นมีความหนักเบาสม่ำเสมอ และการวาดภาพมีความหมาย
 มากขึ้น ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกับ พิสมัย จันทวิมล (2522) ผู้ซึ่งได้ศึกษา
 เรื่องนี้และพบว่า พัฒนาการทางการเขียนนั้น จะแตกต่างกันออกไปตามอายุ เช่น เด็กที่มีอายุ 1
 ขวบ อาจจะทำเพียงจับดินสอกระแทกขึ้นกระแทกลง หรืออาจจะทำเส้นชุกชุกเท่านั้น ต่อเมื่อเด็ก
 อายุได้ 1 ขวบครึ่ง จึงจะสามารถขีด ๆ เขียน ๆ ได้แต่ก็ยังไม่เป็นรูปร่าง พออายุราว ๆ 3 ขวบ
 การเขียนจะเริ่มเป็นรูปร่างแต่ยังคงไม่ออก เด็กปฐมวัยที่มีอายุประมาณ 6 ปี จะพัฒนาความถนัด
 ในการใช้มือซ้าย หรือมือขวาในการจับต้องสิ่งของหรือการเขียนหนังสือ ซึ่งเด็กในช่วงอายุก่อน
 6 ปีนั้น เด็กมักจะใช้ทั้งสองมือในการจับต้องสิ่งของต่าง ๆ ด้วยความถนัด ๆ กัน ซึ่งก็ยังไม่

สามารถ สรุปได้ว่า การที่เด็กถนัดใช้มือข้างใดข้างหนึ่งโดยเฉพาะนั้น เป็นเพราะพันธุกรรมหรือจากการเรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าเด็กจะถนัดใช้มือข้างใดก็ตาม ควรปล่อยให้เขามีโอกาสพัฒนาไปตามทางของเขา ไม่ควรจะไปบังคับให้เขาใช้มือข้างหนึ่งข้างใดโดยเฉพาะ แต่ควรได้มีการฝึกฝนให้เขาสามารถใช้มือได้ทั้งสองข้าง (บุบผา สุทธรัตนปรีชา, 2531)

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการด้านการประสานกันของตาและมือของเด็กปฐมวัยเป็นไปตามขั้นตอนซึ่งแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกันไป ดังนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะต้องจัดให้สอดคล้องกับวัยของเด็ก จึงจะพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการประสานกันของตาและมือ

ประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้และเรียนรู้ และทางที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์เหล่านี้ ก็โดยใช้วัสดุทัศนูปกรณ์เข้าช่วยในการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสรับรู้อื่นจะนำไปสู่ประสบการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมโดยตรง ดังนั้นการฝึกการเขียนให้แก่เด็กในระยะเริ่มแรก ผู้สอนควรจะได้พิจารณาเลือกสื่อที่เหมาะสมกับความสนใจ ความต้องการและธรรมชาติของเด็ก (Norberg, 1966) ซึ่งในเรื่องนี้ ฟิชเชอร์ และ เทอร์รี่ (Fisher and Terry, 1977) ได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กก่อนที่จะเขียนเขียนว่า ควรจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ก่อนเขียนเขียน ดังนี้

1. การวาดรูประบายสี จัดที่ให้วาดบนพื้นหรือบนกระดาษที่ใช้ชาดั่ง เส้นต่าง ๆ ที่เด็กต้องใช้ในการเขียนอักษร เช่น เส้นตรง วงกลม หรือเส้นพื่นต่าง ๆ นั้นจะพบได้จากการวาดของเด็ก
2. การออกแบบ ให้เด็กได้ออกแบบเอง เช่น ลวดลายที่ชอบรูปภาพ ขอบจุลสารที่ห่อหนังสือ รูปทรงของตุ๊กตากระดาษใส่แก้ว ความคิดในการออกแบบของเด็กจะมาจากลีลาเส้นและอื่น ๆ
3. ถาดทรายหรือเกลือ ทำได้ง่าย และเด็ก ๆ จะรู้สึกสนุกสนานมากในการใช้นี้วาดเล่น
4. ระบายสีด้วยนิ้วมือ

ฮิลเดเรท (Hildreth, 1956) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้สอนอาจจะหาวิธีส่งเสริมให้เด็กเกิดความพร้อมในการเขียนด้วยการให้เด็กได้ฝึกทักษะในการใช้มือ เป็นต้นว่า วาดรูประบายสีด้วยนิ้วมือ ปั้น เช็บ ถัก สาน ตัด ปะกระดาช และเล่นของเล่น เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้นอกจากจะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อส่วนย่อยที่สัมพันธ์กับการเขียนแล้ว ยังช่วยให้การประสานระหว่างตาและมือเป็นไปอย่างกลมกลืน ในขณะที่เด็กพัฒนาการด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเขียนก็จะพลอยเจริญงอกงามไปด้วย ทำให้เด็กสร้างความพร้อมในการเขียนได้เร็วยิ่งขึ้น ส่วน เบเกอร์ (Baker, 1956) ได้เสนอแนะว่า การให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นกลางแจ้ง วาดภาพและทำงานหัตถศึกษาจะช่วยให้เด็กได้ฝึกการประสานงานของกล้ามเนื้อได้เป็นอย่างดี และฟอล์ค (Folk, 1941) ได้เสนอแนะเพิ่มเติมว่า วัสดุต่าง ๆ เช่น หนังสือ ของเล่น รูปภาพ จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเขียนเร็วขึ้น ประเทิน มหาพันธ์ (2516) ได้กล่าวถึงวิธีสร้างความพร้อมในการเขียน โดยให้ครูจัดหากิจกรรมที่เกี่ยวกับการฝึกกล้ามเนื้อและการประสานงานของตาและมือมาให้เด็กทำและสร้างสิ่งเร้าให้เด็กเกิดความปรารถนาที่จะเขียน

แอนเดอร์สัน (Anderson, 1967) แยกการฝึกความพร้อมในการเขียน 3 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ฝึกกล้ามเนื้อและฝึกการบังคับเครื่องมือที่ใช้เขียน ให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อด้วยการเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น เล่นโทรทัศน์ จัดโต๊ะ เปลี่ยนเสื่อตุ๊กตา ตัดกระดาษด้วยกรรไกร เขียนภาพด้วยนิ้วมือ ปั้นดินเหนียว ถักสาน และฝึกใช้ชอล์คเขียนบนกระดาน หรือใช้สีเทียนเขียนในกระดาษแผ่นใหญ่ ๆ

แบบที่ 2 เพิ่มความสามารถของเด็กในการใช้ภาษา พวกที่ฝึกแบบนี้เชื่อว่า เป็นการหาหาประโยชน์มิได้ที่จะให้เด็กเรียนเขียนก่อนที่จะสามารถอธิบายสิ่งที่เขาคิดได้ เด็กเริ่มเรียนจะมีประสบการณ์อย่างมากเมื่อเด็กได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ และดูภาพ

แบบที่ 3 ให้การฝึกฝนเกี่ยวกับพื้นฐานในการเขียนโดยตรง เริ่มแรกให้เขียนบนกระดานดำก่อนเพื่อให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เข้าใจรูปร่างตัวอักษรที่แท้จริงและรู้จักวิธีเขียนเด็กจะได้รับการเขียนวงกลมเป็นอันดับแรก โดยมีกำหนดทิศทางที่เริ่มต้นเขียนให้ เช่น เขียนรูปนาฬิกา ชนกลม ๆ ลูกบอล ฟองสบู่ เป็นต้น ต่อจากนั้นก็เชื่อมโยงวงกลมกับเส้นตรง เช่น ให้วาดภาพเกวียนมีล้อ วาดภาพโถ้วงมีขนไก่ที่หาง วาดภาพไม้ตะพดมีหัวกลม

เบญจา แสงมล (2527) กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนาการด้านการประสานกันของตาและมือนั้น สามารถทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือการสอน ฝึกฝน ทางอ้อมคือการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา ทำได้โดยเปิดโอกาสให้เด็กช่วยตัวเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการประสานกันของตาและมือนั้นจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กด้วย กิจกรรมที่ยากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อกิจกรรม เนื่องจากไม่ประสบความสำเร็จและ กิจกรรมที่ง่ายเกินไปก็จะทำให้เด็กเบื่อหน่าย

กิจกรรมที่จัดให้เด็กจึงควรเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ทำท่ายและส่งเสริมพัฒนาการ โดยยึดหลักการดังนี้

หลักการจัดประสบการณ์ตรง จัดหลักการสอนให้เด็กเรียนรู้โดยการกระทำ เปิดโอกาสให้ได้ปฏิบัติจริง เพื่อฝึกทักษะให้สามารถใช้กล้ามเนื้อทั้งสองประสานกันได้เป็นอย่างดี โดยฝึกปฏิบัติบ่อย ๆ (สันติ สิงห์กิติ, 2535)

1. ลักษณะกิจกรรมที่ส่งเสริมการประสานกันของตาและมือ กิจกรรมนั้น ๆ ควรเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ซึ่งพัฒนาการด้านการประสานกันของตาและมือของเด็กอายุ 3-4 ปี ทำให้เด็กมีความสามารถในการทำกิจกรรมดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2531 ; ประสพศรี อังถาวร, 2529 : พิริยา ชราชนพิสุทธิกุล, 2521 : พูลสุข สิริยาภรณ์, 2532)

ต่อบล็อกได้ 9 ก้อน

สร้างสะพานโดยใช้บล็อก 3 ก้อนได้

โยน-รับลูกบอลที่อยู่ห่าง 1 เมตรได้

ปิดตาไว้ข้างหนึ่งยังหยิบจับของได้

วาดรูปวงกลม สีเหลี่ยม กากบาทได้

จับคู่รูปสามเหลี่ยม วงกลมได้

แต่งตัวเองได้แต่ติดกระดุมยังไม่คล่อง

จับคู่สีที่เหมือนกันได้

เท-กรอกก้อนกรวดใส่ขวดได้

พับกระดาษตามรอยและใช้กรรไกรได้

นอกจากนี้ กิจกรรมที่จัดให้เด็กควรมีลักษณะ ดังนี้ (ณรงค์ มั่นเศรษฐวิทย์, 2522 , นิตยา ฤทธิโยธี, 2520 , พรานี ชูภัย, 2522)

- ใช้แบบฝึกหลาย ๆ ชนิดเพื่อฝึกทักษะเดียวกันจนเกิดความแม่นยำ
- แบบฝึกมีความทนทาน
- มีสีสัน ลักษณะที่ดึงดูดความสนใจ
- ใช้หลักความใกล้ชิดในการให้สิ่งเร้าและการตอบสนอง สร้างความพึงพอใจให้กับเด็กเพื่อกิจกรรมที่ต่อเนื่อง มีการให้รางวัลหรือชมเชย
- ใช้เวลาในการฝึกเหมาะสม
- ให้เด็กรู้ผลการทำงานของตัวเองได้ มีการเฉลยคำตอบ

2. ประเภทของกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านการประสานกันของตาและมือ (กรมวิชาการ, 2521 ; หุนสุข บุณย์สวัสดิ์, 2532 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526

กิจกรรมวาดรูปและระบายสี เช่น วาดภาพด้วยนิ้ว หดสี ลอก-พิมพ์รูป จับคู่สี

กิจกรรมปั้น เช่น ปั้นดิน นวด คลึงสิ่งของ

กิจกรรมพับ ปะ ตัด ฉีกกระดาษ

กิจกรรมร้อย ผูก แกะ ตัดกระดาษ รูดขี้ป

กิจกรรมไม้บล็อก ทั้งประเภทหยอดและประเภทต่อบล็อก หรือภาพตัดต่อ

กิจกรรมประเภททวาศาสตร์ เช่น การลากเส้นต่อจุด โยงหรือลากเส้น

หลักการจัดประสบการณ์ทางอ้อม คือจัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้ช่วยตัวเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ให้คำชมเชยเมื่อเด็กสามารถทำกิจกรรมใด ๆ ได้ด้วยตนเอง (สุโขทัย-ธรรมมาธิราช, 2524)

ในแต่ละประเทศหรือในแต่ละวัฒนธรรมนั้น ต่างก็มีสภาพของเงื่อนไขที่แตกต่างกันออกไป ทั้งในเรื่องการจัดประสบการณ์และช่วงเวลาของการจัดประสบการณ์ แต่สิ่งที่จำเป็นที่สุดในช่วงวัยก่อนเรียนนั่นก็คือ เด็ก ๆ ทุกคนจะต้องมีประสบการณ์ที่จะได้รับความรัก การรับรู้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยให้ผลลัพธ์ต่อเนื่องไปถึงวัยที่เริ่มมีความเข้าใจในเรื่องของสัญลักษณ์และเรียนรู้ภาษาของตนเอง นอกจากนั้นกิจกรรมที่ควรจะเน้นก็คือ การเล่น เพราะการเล่นเด็กจะเรียนรู้จากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เด็กเริ่มเรียนแบบจากบุคคลอื่น ๆ สำหรับในเรื่องพัฒนาทางกายแล้ว เด็กจะ

ต้องได้รับความจำเป็นพื้นฐานที่สำคัญคือ จะต้องมีความเจริญเติบโต มีสุขภาพอนามัยดีและมีทักษะ แคล่วคล่องในการที่จะใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีด้วย

พวงรัตน์ วิเวกานนท์ (2515) ได้เสนอวิธีส่งเสริมประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อม ให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน โดยอาศัยการเล่นและได้ในความเห็นว่าการเล่นมีความสำคัญและมีความ จำเป็นกับชีวิตของเด็กซึ่งสอดคล้องกับ เลขา ปิยะอัจฉริยะ (2524) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และจากการวิจัยเกี่ยวกับผลของประสบการณ์การเล่นที่มีต่อ การแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย พบว่า ตัวอย่างประชากรจำนวน 60 คน ซึ่งมีอายุ 5-8 ปีนี้ไม่มีแม่ แต่คนเดียวที่ปฏิเสธการเล่น (เลขา ปิยะอัจฉริยะ, 2523) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเล่นเป็น ธรรมชาติและเป็นส่วนสำคัญของชีวิตในวัยเด็ก แต่การเล่นเพื่อพัฒนาการประสานกันของตาและมือ สิ่งที่สำคัญคือ ของเล่นหรือสื่อ-อุปกรณ์ ซึ่งของเล่นมีลักษณะต่างกันไปตามประโยชน์ที่เด็กจะได้รับ ดังนี้

ของเล่น (Toys) เป็นของเล่นธรรมดาทั่ว ๆ ไป จะพบเห็นได้ตามร้านขายของเล่น หรือร้านค้าทั่ว ๆ ไปและของเล่นยุคดั้งเดิม ตั้งแต่เกิดขึ้นในโลก ของเล่นประเภทนี้มีจุดประสงค์ หลักเพียงเพื่อให้เด็กเล่นเพื่อความสนุกเพลิดเพลินเพียงประการเดียวเท่านั้น

ของเล่นเพื่อการศึกษา (Educational Toys) ของเล่นประเภทนี้คือ ของเล่นที่ วิศวนาการมาจากของเล่นประเภทแรก รูปร่างลักษณะอาจจะคล้ายคลึงกันหรือผิดแผกแตกต่างกัน ก็ตาม แต่ข้อสำคัญในการออกแบบและการผลิตได้เพิ่มเติมความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อการ เรียนสอดแทรกเข้าไว้ด้วย เพื่อให้เด็กได้เรียนได้รู้บางอย่างพร้อม ๆ ไปด้วยกับการเล่นสนุกสนานอัน เป็นธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจเกิดการเรียนรู้ด้วยการเล่น การกระทำด้วยตัว ของตัวเองดังที่เรียกกันว่า Learning by Doing หรือ Play Ways Method ของเล่นเพื่อ การศึกษานี้แม้จะแฝงความมุ่งหมายเพื่อการเรียนการสอนไว้ด้วยก็ตาม แต่ก็ไม่น่าเห็นหรือยึดเหี้ยม เนื้อหาสาระให้แก่เด็กมากเกินไป แต่จะมุ่งเพื่อเตรียมความพร้อม และฝึกทักษะบางอย่างให้แก่ เด็กเป็นสำคัญ เช่น การฝึกการช่วยตัวเอง ฝึกการใช้มือให้ถนัด การใช้มือกับสายตาให้สัมพันธ์กัน เป็นต้น

สื่อการสอน (Instructional Media) สื่อการสอน หรือที่เรียกกันแต่เดิมว่า อุปกรณ์การสอน (Teaching Aids) นั้น คือวัสดุ เครื่องมือ หรือกิจกรรมที่จะช่วยในการเรียนของนักเรียนหรือในการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียน และเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น และจดจำได้แม่นยำ

จะเห็นว่าของเล่น ของเล่นเพื่อการศึกษา และสื่อการสอนนั้นบางอย่างก็อาจจะพัฒนาและแทนกันได้ ทำให้เกิดความสับสนกันขึ้น เพราะของบางอย่างอาจเป็นได้ทั้ง 3 ลักษณะ เช่น ตุ๊กตา โดยปกติจัดอยู่ในประเภทของเล่น ถ้าครูเอาตุ๊กตานั้นมาประกอบการสอน ก็จัดได้ว่าเป็นสื่อการสอน

นพมาศ ชูวราช และนิพนธ์ ชูวราช (2526) ได้ให้แนวคิดในการพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของเครื่องเล่นที่ควรมีไว้ว่า

1. ควรจะให้ผู้เล่นได้มีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้เต็มที่และมีความเหมาะสมกับวัย
2. ควรให้เด็กได้ฝึกการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจากปฏิกิริยาระดับหยาบ ๆ จนถึงการเคลื่อนไหวที่ละเอียดเพิ่มขึ้นตามวัย
3. ควรจัดเครื่องเล่นให้ถูกประเภท และเหมาะสมกับวัย เหมาะกับความสามารถและความสนใจของผู้เล่นให้มาก
4. ควรจะเป็นเครื่องเล่นที่กระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการสร้างสรรค์เกิดความสามัคคี และเพาะประสบการณ์ด้านมนุษยสัมพันธ์ตั้งแต่เยาว์วัย
5. เครื่องเล่นควรเป็นวัตถุที่ปราศจากพิษภัย ไม่แตกหักทำอันตราย บาดเจ็บแก่ผู้เล่น
6. ควรเป็นเครื่องเล่นที่เป็นที่นิยมของเด็ก ผลิตได้ภายในประเทศ โดยมีราคาพอเหมาะ คงทนและทำความสะอาดได้ง่าย

จากเอกสารที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสร้างความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กนั้นทำได้โดยให้เด็กฝึกทักษะในการใช้มือหยิบจับสัมผัสกับวัตถุและทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้เล่นอย่างสม่ำเสมอ การจัดกิจกรรมที่เข้าความสนใจจะช่วยให้เด็กเกิดความสุขเพลิดเพลินและไม่เกิดความคับข้องใจ ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้การประสานงานระหว่างสายตาและมือเป็นไปอย่างกลมกลืน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการเขียนต่อไป

การสอนเขียน

การเขียนเป็นทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของคนเรา แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่า การเขียนจะมีความสำคัญ แต่การเขียนการสอนเกี่ยวกับทักษะการเขียนก็ยังไม่มีความแน่นอน ส่วนมากผู้สอนจะใช้วิธีฝึกทักษะการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ กัน ตามความสามารถส่วนตัวของผู้สอนเอง ซึ่งนับเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กบางคนเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเขียนหนังสือ (วรวรรณ ทวีศิลป์, 2526)

สีลา จายนีโยธิน (2510) ได้ชี้ให้เห็นว่า การสอนเขียนโดยปราศจากความพร้อม ทำให้เกิดผลร้ายได้หลายประการ เป็นต้นว่า เกิดการเพ่ง อันเป็นสาเหตุที่ทำให้สายตาสั้น เกิดความเครียดทางอารมณ์เมื่อต้องเกร็งมือ เกิดความผิดหวังเมื่อไม่สามารถจะเขียนให้ดีสมความตั้งใจ หรือเมื่อเทียบกับลายมือมาตรฐาน ดังนั้น ครูไม่ควรบังคับให้เด็กหัดเขียนในเมื่อเด็กยังไม่สามารถจะบังคับให้การรับรู้ของประสาทต่าง ๆ เหล่านั้นให้สัมพันธ์กันได้ การบังคับหรือเร่งรัด อาจเป็นผลให้เด็กเกิดความขงขี้ใจ นอกจากนี้ สีลา จายนีโยธิน ได้เสนอหัวข้อใหญ่ ๆ ที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับความพร้อมในการเขียน 7 ประการคือ

1. การรับรู้ทางสายตา (Visual Perception)
2. ความสามารถในการควบคุมระบบกล้ามเนื้อ (Muscle Control)
3. ความสัมพันธ์ระหว่างตาและมือ (Eyes-hands Coordination)
4. ความพร้อมทางอารมณ์ (Emotional Readiness)
5. ความพร้อมทางสังคม (Social Readiness)
6. สมรรถภาพในการใช้ภาษาพูด (Oral Language Ability)
7. ความเข้าใจความหมายของศัพท์ต่าง ๆ (Vocabularies)

ปรีชา บุญวาทิน (2523) กล่าวว่า การสอนการเขียนให้แก่เด็กเริ่มเรียน ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกเขียนให้ถูกต้องและสวยงามตั้งแต่เริ่มเรียน แม้แต่ท่าจับดินสอของเด็กก็มีผลต่อคุณภาพในการเขียนของเด็ก และสาเหตุที่เด็กจับดินสอไม่ถูกก็เกิดจากการได้รับการสอนที่ผิด ๆ ทำให้เกิดความเคยชินในการจับดินสอแบบนั้น ส่วน รองรัตน์ อิศรภักดี (2516) ให้ข้อคิดไว้ว่า การเขียนเป็นการปฏิบัติงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อส่วนหนึ่งที่บังคับนิ้ว ข้อมือ และแขน คนที่ฝึกเขียนหนังสือต้องใช้นิ้วแค่เพียงจับดินสอหรือปากกาเท่านั้น การจับดินสอ

ที่ใช้นิ้วชี้กดเข้ากับดินสอจนนิ้วชี้แรกแอ่นเข้าหาตัวเป็นวิธีที่ผิด แต่เรื่องนี้สำหรับเด็กเล็ก ๆ ที่เพิ่งเริ่มหัดเขียนจะเป็นการยากที่จะให้ถูกวิธี เพราะเด็กวัยนี้ การบังคับกล้ามเนื้อยังไม่ค่อยได้ เพราะสมองยังไม่สามารถบังคับตามใจนึกได้ ดังนั้นครูควรสอนหรือทำตัวอย่างให้เด็กเห็นว่าวิธีที่ถูกต้องนั้นให้มือเคลื่อนไหวและเลื่อนแขนตามแนวบรรทัด แล้วต่อไปเด็กจะทำได้เอง ครูควรระมัดระวังให้มากในเรื่องนี้ เพราะถ้าในครั้งแรกเด็กเริ่มหัดเขียนในลักษณะเช่นใดแล้วย่อมเกิดความเคยชินและยากที่จะแก้ไข

จำนวน คล่องการเขียน และ นิศยา ฤทธิโยธี (2520) ได้กล่าวว่า โดยมากเด็กเริ่มเขียนไม่รู้จักการจับดินสอให้ถูกต้องว่าจะทำอย่างไร ครูจะสังเกตเห็นได้ง่ายว่า ครั้งแรกของการจับดินสอของเด็ก คู้เคอะเขินและไม่ถนัด ในบางรายซึ่งผู้ปกครองพี่น้องในบ้านได้ช่วยฝึกฝนมาบ้างจะเขียนได้ถนัดกว่าคนอื่น อย่างไรก็ตาม ในขั้นนี้ครูจะต้องสอนให้เด็กรู้จักการจับดินสอให้ถูกต้อง คือใช้นิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือจับดินสอ ให้ดินสอวางอยู่บนนิ้วกลางส่วนนิ้วนางและนิ้วก้อยงอมาอยู่ที่นิ้วกลาง ให้นิ้วก้อยเป็นจุดรับน้ำหนัก 1 จุด ที่ปลายดินสอ 1 จุด และที่ข้อมือ 1 จุด รวมเป็นจุดรับน้ำหนัก 3 จุด การจับดินสอไม่ควรให้แน่นหรือหลวมเกินไป และ ประเทิน มหาจันทร์ (2516) ได้กล่าวว่า การจับดินสอนั้นมือจะพักอยู่บนนิ้วนางและนิ้วก้อย นิ้วกลางเป็นที่รองรับเครื่องเขียน นิ้วชี้กับนิ้วหัวแม่มือจะประคองเครื่องเขียนร่วมกับนิ้วกลาง จับเครื่องเขียนเพียงหลวม ๆ ไม่จับแน่นเกินไป นิ้วที่จับโค้งขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่เขียน แขน มือ และนิ้วจะต้องเคลื่อนไหวให้สัมพันธ์กัน การเคลื่อนไหวของเครื่องเขียนในขณะที่เขียนแบ่งออกเป็นหน่วย ๆ แต่ละหน่วยจะมีระยะหยุดเป็นระยะ ๆ ไม่ได้เคลื่อนไหวติดต่อกันไปโดยตลอด ส่วน อ่ำไพ สุจริตกุล และพูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2521) ให้หลักของการจับดินสอไว้ว่า จับดินสอด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือวางไว้บนปลายนิ้วกลาง นิ้วทั้งสามจะประคองดินสอไปด้วยกัน นิ้วนางและนิ้วก้อยเป็นนิ้วที่พักมือ จุดจับดินสอควรห่างจากปลายดินสอ ประมาณ 1 นิ้ว และไม่จับแน่นจนเกินไป

ประเทิน มหาจันทร์ (2516) ได้ศึกษาถึงความสามารถในการเขียนพยัญชนะไทยของเด็ก โดยพิจารณาถึงคุณภาพของตัวอักษรเป็นสำคัญ ศึกษาความถนัด เพศ อาชีพของผู้ปกครอง ทำนึ่งเขียนและการจับดินสอ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของความสามารถในการเขียนพยัญชนะกับการประสานงานของตาและมือด้วย กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2505 จำนวน 357 คน จากโรงเรียน 7 แห่ง ในกลุ่มบางแสน จังหวัดชลบุรี โดยใช้แบบทดสอบ 3 ชุด ได้แก่ แบบทดสอบเกี่ยวกับรายละเอียดจากการสังเกตการเขียนของเด็กโดยตรง รวมกับ

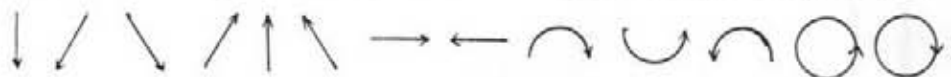
บันทึกของทางโรงเรียน แบบทดสอบเกี่ยวกับความสามารถในการเขียนของเด็กซึ่งสร้างขึ้นเอง และแบบทดสอบการประสานงานของตาและมือ ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวแบบทดสอบของ ดร. ชวาล แพร์ตกุล ผลการศึกษาปรากฏว่าความถนัดไม่ส่งผลต่อความสามารถในการเขียนของเด็ก, เด็กที่เขียนด้วยมือซ้ายหรือมือขวาก็ตาม จะมีความสามารถในการเขียนไม่แตกต่างกัน, เพศไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเขียนของเด็ก, ความสามารถในการเขียนของเด็กชายและเด็กหญิงไม่แตกต่างกัน แต่เด็กหญิงค่อนข้างจะมีความสามารถในการเขียนสูงกว่าเด็กชายเล็กน้อย, อาชีพของผู้ปกครองมีผลกระทบต่อความสามารถในการเขียนของเด็ก กล่าวคือ เด็กที่มีผู้ปกครองอาชีพค้าขายจะมีความสามารถในการเขียนดีกว่าเด็กที่มีผู้ปกครองอาชีพกสิกรรม และเด็กที่มีผู้ปกครองค้าขายหรือทำกสิกรรมจะมีความสามารถในการเขียนดีกว่าเด็กที่หนึ่งเขียนไม่ถูกต้อง, เด็กที่จับดินสอถูกต้องจะเขียนได้ดีกว่าเด็กที่จับดินสอไม่ถูกต้อง, เด็กที่มีการประสานงานของตาและมือดีจะมีความสามารถในการเขียนดีด้วย, เด็กที่มีอายุมากขึ้นจะมีการประสานงานของตากับมือและความสามารถในการเขียนดีขึ้น

จริยา เกียรติภิญญา (2521) ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับทักษะในการเขียนตัวเลขของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 1 ในเขตจังหวัดพระนคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมปีที่ 1 ปีการศึกษา 2510 ในเขตจังหวัดพระนคร สุ่มตัวอย่างอำเภอละ 1 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 14 โรงเรียน นักเรียนชาย 252 คน นักเรียนหญิง 252 คน รวม 504 คน แยกตามอายุ 2 กลุ่มอายุคือ กลุ่มอายุต่ำมีอายุตั้งแต่ 7 ปี 1 เดือน ถึง 8 ปี กลุ่มอายุสูงมีอายุตั้งแต่ 8 ปี 1 เดือน ถึง 13 ปีเต็ม เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบที่เป็นตัวพหุภาค 3 ฉบับ คือ แบบทดสอบการรับรู้ทางสายตา แบบทดสอบมิติสัมพันธ์ แบบทดสอบการประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและสายตา แบบสอบถาม 1 ฉบับคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับแบบแผนการเขียนตัวเลขของนักเรียน แบบทดสอบที่ใช้เกณฑ์ 1 ฉบับ ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถในการเขียนตัวเลขไทยและเลขอารบิก จาก ๑-๐ และ 1-0 ผลการวิจัยปรากฏว่า ความสามารถทางด้านการรับรู้ทางสายตาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่แตกต่างกัน, ความสามารถทางด้านการรับรู้ทางสายตาของนักเรียนกลุ่มอายุต่ำ และกลุ่มอายุสูง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ, อาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถด้านการรับรู้ทางสายตา, ความสามารถทางด้านการรับรู้ทางสายตาของนักเรียนเมื่อทดสอบผลร่วมกันของแต่ละกลุ่มแล้วแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ, ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง

แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ, นักเรียนกลุ่มอายุต่ำและนักเรียนกลุ่มอายุสูงมีความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ใกล้เคียงกัน, ความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียน เมื่อจำแนกออกตามอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองแล้วแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, ความสามารถทางด้าน การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและสายตาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ, ความสามารถทางด้าน การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและสายตาของนักเรียนกลุ่มที่มีอายุต่ำ และกลุ่มอายุสูงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ, นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสามารถในการเขียนตัวเลขใกล้เคียงกัน, ความสามารถในการเขียนตัวเลขของนักเรียนกลุ่มอายุต่ำและกลุ่มอายุสูงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ, อาชีพบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเขียนตัวเลขของนักเรียน, ความสามารถในการเขียนตัวเลขของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในด้านมิติสัมพันธ์ การรับรู้ทางสายตา การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและสายตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, ความสามารถในการเขียนตัวเลขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จะต้องประกอบด้วยความสามารถทางด้าน การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและสายตา, ความสามารถทางด้าน การรับรู้ทางสายตา และความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์, ด้านความสามารถในการเขียนตัวเลขของนักเรียนซึ่งจะเขียนได้ สบายและรวดเร็วนั้นจะต้องเขียนได้ถูกต้องตามแบบแผนวิธีการเขียนด้วย

หุณสุข บุณย์สวัสดิ์ (2514) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของเส้นแบบต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเขียนอักษรไทย ซึ่งเด็กในระดับเริ่มเขียนควรได้มีโอกาสฝึกหัดให้คุ้นเคยเอาไว้ อีกทั้งยังศึกษาเกี่ยวกับเวลาที่นักเรียนใช้ในการเขียนเส้นต่าง ๆ แต่ละเส้นได้จัดลำดับความยากง่ายของเส้นโดยเรียงจากง่ายไปยาก โดยใช้ตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นเด็กอนุบาลอายุระหว่าง 3-5 ปี จำนวน 100 คน ชาย 50 คน หญิง 50 คน ซึ่งมีเวลาเรียนโดยเฉลี่ย 133 วัน จากโรงเรียนอนุบาล 5 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบมีภาพประกอบ ผลการวิจัยพบว่า เส้นที่เด็กจำเป็นต้องฝึกก่อนเขียนอักษรไทยมีทั้งหมด 13 แบบ ซึ่งลักษณะของเส้น รวมทั้งช่วงเวลาที่ใช้ในการเขียนเส้นของเด็กชายและเด็กหญิงไม่แตกต่างกัน และสามารถเรียงลำดับจากเส้นที่เขียนง่ายไปหาสายดังนี้คือ

ปรีชา บุญาคิน (2523) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลายมือกับท่าจับดินสอของเด็กเพื่อสำรวจลักษณะการจับดินสอของเด็กเริ่มเขียน สำรวจความคิดเห็นของครูที่สอนเด็กเริ่มเขียนเกี่ยวกับความสำคัญของท่าจับดินสอที่มีต่อการเขียนของเด็ก และเปรียบเทียบคุณภาพของการเขียนทั้งในด้านความสวยเหมือนแบบและความเร็วในการเขียน ระหว่างเด็กที่จับดินสอถูกแบบและไม่ถูกแบบ เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์สำรวจความคิดเห็นของครูอนุบาล แบบทดสอบคัดลายมือเด็กอนุบาล และการสำรวจโดยวิธีสัมภาษณ์ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จากโรงเรียนอนุบาล 5 แห่ง รวม 18 คน นักเรียนอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5-6 ปี ๓๓ คน มือขวา จากโรงเรียนอนุบาล 5 แห่ง โดยไม่มีการแบ่งเพศ รวม 100 คน เป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการเปรียบเทียบคุณภาพในการเขียนของเด็กที่จับดินสอถูกแบบและไม่ถูกแบบ นักเรียนอนุบาลปีที่ 1 และปีที่ 2 จำนวน 70 คน จากโรงเรียน 5 โรงเรียน เป็นตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสำรวจลักษณะการจับดินสอ ผลการวิจัยพบว่า ครูอนุบาลเห็นความสำคัญของท่าจับดินสอที่ถูกต้องว่ามีผลต่อคุณภาพในการเขียนของเด็ก, คุณภาพการเขียนของเด็กที่จับดินสอถูกแบบกับจับดินสอไม่ถูกแบบและความเร็วในการเขียนของเด็กไม่แตกต่างกัน

จันทรวรรณ เทวรักษ์ (2526) พบว่า วิธีการสอนที่ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์และเกมทางการศึกษามีผลในการส่งเสริมความสามารถและทักษะการเขียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 มากกว่าวิธีสอนโดยเน้นอ่าน-เขียน

ลูอิส และ ลูอิส (Lewis and Lewis, 1963) ทำการวิจัยเด็กในรัฐแคลิฟอร์เนีย เรื่องความสัมพันธ์ของการเขียนหนังสือ อายุ และการรับรู้ทางสายตา พบว่าการเขียนของเด็กและอายุของเด็กนั้นมีความสัมพันธ์กับคะแนนที่เด็กทำได้จากแบบทดสอบการรับรู้ทางสายตา

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการให้ความรู้ผู้ปกครอง

วัยเด็กเป็นวัยที่เด็กคิดตนเองเป็นศูนย์กลาง บุคคลที่ใกล้ชิดคือ บิดามารดา ดังนั้น บิดามารดาจึงมีบทบาทอันสำคัญยิ่งต่อการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของลูก ความรัก ความอบอุ่น ความสุข ภาย สบายใจ เด็กควรจะได้รับไปพร้อม ๆ กับความเจริญเติบโต และพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ เพราะจะทำให้เด็กเติบโตอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด และมีสุขภาพจิตดี

ความสำคัญของผู้ปกครองต่อพัฒนาการของเด็ก

ครอบครัว เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่เด็กเข้าร่วมเป็นสมาชิก เพราะโดยธรรมชาติ เด็กทุกคนที่เกิดมาถูกบังคับให้อยู่ในสังคมครอบครัวแล้วโดยปริยาย และเนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมครอบครัวเกือบทั้งหมด ดังนั้นครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัย เป็นอย่างยิ่ง ทั้งในด้านการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และในด้านการส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จะเห็นได้ว่า ครอบครัวนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กปฐมวัยทั้งในทางบวกและทางลบ แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ครอบครัวจะเป็นสถาบันที่ได้รับการคาดหวังให้เป็นสถาบันที่พัฒนาพฤติกรรมพึงประสงค์ของเด็ก แต่ด้วยสภาพและปัจจัยอื่น ๆ ภายในครอบครัว ก็อาจทำให้แต่ละครอบครัวมีส่วนในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กด้วย ทั้งนี้โดยความตั้งใจแล้วไม่มีครอบครัวใดตั้งใจจะส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดมีขึ้นกับเด็กซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวนั้นเลย

บิดามารดา ผู้ปกครอง จึงมีความสำคัญต่อเด็กมาก แต่โบราณคนไทยส่วนมากมีความเข้าใจว่า เมื่อเด็กประพฤติไม่ดี ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม สาเหตุที่เกิดขึ้นนั้นอาจเนื่องจากบิดามารดาไม่อบรมสั่งสอนให้เด็กรู้ว่าสิ่งใดไม่ดีไม่ควรทำ ดังนั้นจึงแสดงว่าบิดามารดาผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวกับตัวเด็กตั้งแต่แรกเกิด บิดามารดาคือครูคนแรกของเด็ก เป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ในปัจจุบันความคิดเห็นของบิดามารดาผู้ปกครอง มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษารวมทั้งเด็ก ดังนั้นบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่เอาใจใส่ต่อเด็กของตนดี ผลจึงปรากฏที่เด็กอย่างเห็นได้ชัด

นักจิตวิทยาหลายท่านได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของบิคาราคา และความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูของบิคาราคามีผลต่อการพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ฟรอยด์ (Freud, 1951) จิตแพทย์ชาวเวียนนา ได้เปลี่ยนแปลงความเชื่อเก่า ๆ ในเรื่องการเลี้ยงดูเด็กมาสู่ความคิดใหม่ ๆ เขาได้เน้นถึงความสำคัญของการปลูกฝังบุคลิกภาพในวัยเด็กเล็กมากที่สุด โดยกล่าวว่า ในช่วง 1-5 ปีแรกของชีวิต เป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาบุคลิกภาพ เมื่อชีวิตผ่านพ้นวัยทารกมาบุคลิกภาพของคนได้พัฒนาขึ้นพื้นฐานและโครงสร้างเรียบร้อยแล้ว การอบรมเลี้ยงดูเด็กและการกระทำตัวอย่างแก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเด็ก ๆ จะเลียนแบบบิคาราคาและผู้ใกล้ชิด นอกจากนั้น เขายังเชื่อว่าประสบการณ์ที่บุคคลได้รับในวัยเด็กจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพโดยเฉพาะในช่วงอายุวัยก่อนเข้าเรียน ซึ่งเป็นช่วงอายุที่อยู่ในขั้นพัฒนาการสามขั้นแรกที่เขาแบ่งไว้ได้แก่

1. ขั้นของความพอใจอยู่ที่บริเวณปาก (Oral stage) ในระยะ 0-1 ปี เป็นระยะที่ทารกมุ่งความสนใจไปที่ปาก การดูด การกัด หรือการที่ได้สัมผัสบริเวณปากจะนำความสุขมาให้ทารก บิคาราคาควรจึงควรสนองตอบความต้องการในขั้นนี้โดยการให้อาหารเมื่อได้เวลาที่ทารกต้องการ การดูดอาหารของทารกนอกจากจะสนองความต้องการในด้านความหิวแล้ว ยังทำให้ทารกได้ผ่อนคลายความตึงเครียดทางร่างกายด้วย

2. ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณทวารหนัก (Anal stage) ในช่วงอายุ 1-2 ปี ระยะนี้เกิดเมื่อเด็กเรียนรู้เรื่องการขับถ่าย การขับถ่ายของเด็กควรเป็นไปโดยเด็กพอใจ ไม่มีความรู้สึกขัดแย้ง และเมื่อเด็กได้เรียนรู้ที่จะขับถ่ายได้ด้วยตนเองแล้ว บิคาราคาก็สามารถที่จะอบรมเด็กเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมของครอบครัวได้

3. ขั้นความพอใจอยู่ที่บริเวณอวัยวะเพศ (Phallic stage) ในช่วงอายุ 3-5 ปี เด็กมีความสนใจและความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสภาพทางร่างกายซึ่งแตกต่างกันไปตามเพศ ช่วงนี้เป็นช่วงที่มีความสำคัญที่จะได้เรียนรู้ถึงบทบาททางเพศของตน ความรักและความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากบิคาราคาจะต้องมีพฤติกรรมที่พึงพอใจที่จะเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก เพราะเด็กวัยนี้จะเลียนแบบบทบาทและพฤติกรรมของบิคาราคา ซึ่งในด้านการเลียนแบบนี้ โบว์ลี (Bowley, 1975) กล่าวถึงการเลียนแบบพฤติกรรมของเด็กวัยก่อนเรียนว่า มีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมเลียนแบบบิคาราคาแบบแผนของบิคาราคาจะกลายเป็นแบบแผนของเด็กในการแสวงหาเพื่อทำตัวเลียนแบบ รวมทั้งมาตรฐานและคุณค่าของบิคาราคาก็จะกลายเป็นมาตรฐานของเขาด้วย

เพียเจท์ (Piaget, 1950) ผู้คิดค้นแบบทดสอบทางสติปัญญาขึ้นเป็นครั้งแรก กล่าวว่า การพัฒนาของเด็กจะเริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์เมื่ออายุ 15 ปี โครงสร้างการ พัฒนาของเด็กจะเป็นสากล เด็กทุกคนจะพัฒนาตามลำดับขั้นเหมือนกันหมด ไม่มีการข้ามขั้น โดยจะ พัฒนาตามลำดับอายุ แต่อัตราของการพัฒนาจะแตกต่างกันในเด็กแต่ละคนกล่าวคือ เด็กคนหนึ่งอาจ มีพัฒนาการเร็วกว่าอีกคนหนึ่ง โดยความแตกต่างนี้จะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ และสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อเด็กก็คือ บิดามารดาซึ่งมีส่วนช่วยอย่างมากในการที่จะสร้างและเลือกสิ่งแวดล้อมให้แก่ เด็กปฐมวัย ดังนั้น บิดามารดาควรมีความรู้และความเข้าใจถึงขั้นพัฒนาการของเด็กและจัดสิ่ง แวดล้อมให้เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละขั้น เพราะขั้นต่าง ๆ จะกำหนด ความสามารถในการเรียนรู้ เข้าใจ และความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ บิดามารดาจะต้อง คำนึงถึงความพร้อมของเด็ก เช่น เด็กปฐมวัยจะอยู่ในขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว และขั้น ความคิดก่อนเกิดปฏิบัติการ เด็กจะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจด้วยการได้เรียนรู้ จับต้อง สัมผัส ได้ยิน ได้ฟัง ได้ลงมือกระทำวัตถุ (manipulation) การส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และรู้จักริเริ่มด้วยตนเองเป็นสิ่งจำเป็นและควรได้รับการส่งเสริม บิดามารดาจึงไม่เพียงบอกให้เด็กทำตาม แต่ต้องคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือและชี้แนะให้เด็กอยาก เรียนรู้ตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็กด้วย การส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ ด้วยการแสดงความคิดเห็น รู้จักใช้เหตุผลโต้แย้งอภิปราย ก็จะเป็นวิธีการเสริมสร้างสติปัญญาของ เด็กให้เจริญงอกงาม รู้จักริเริ่มตัดสินใจได้ด้วยเหตุผล การให้โอกาสเด็กได้มีอิสระในการเลือก กิจกรรมตามความสนใจ จะเป็นการเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง เด็กอยากเรียน อยากรู้ เพราะคน ถนัดและสนใจ จึงอยากศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น

อีริกสัน (Erikson, 1963) นักจิตวิทยาวิเคราะห์แห่ง Harvard University ได้ เน้นถึงการปฏิบัติของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ เขาได้ ศึกษาพัฒนาการของเด็ก โดยเริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาและสรุปความสำคัญของ เด็กเล็กว่า เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กจึงเป็นสิ่งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้น ซึ่ง หากว่าสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุขจะมีผลทำให้เด็กเป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีความ เชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความไว้วางใจต่อผู้อื่น แต่ถ้าหากในวัยเด็กประสบกับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ จะ ทำให้เด็กขาดความสุขเป็นผู้มองโลกในแง่ร้าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและความไว้วางใจต่อผู้อื่น

ดังนั้น การที่เด็กจะเรียนรู้ว่าโลกที่ตนอยู่มีความสุขหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเด็กได้เฝ้ารับการตอบสนองความต้องการในอันพัฒนาการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด โดยเสนอให้เห็นถึงลักษณะและบุคลิกภาพที่สามารถสร้างให้เกิดแก่เด็กในช่วงอายุต่าง ๆ ตามขั้นตอนของพัฒนาการดังนี้ คือ

1. ขั้นตอนการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ อยู่ในช่วงวัยทารกแรกเกิดถึง 1 ปี ในช่วงนี้ หากบิดามารดาอบรมเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นเพียงพอในด้านของการให้อาหาร ให้พักผ่อน และการจับอุ้มที่ดี จะทำให้ทารกได้เรียนรู้ว่า ทุกสิ่งทีแวดล้อมหรือที่ได้ประสมมาล้อมเป็นที่ไว้วางใจได้ ในทางตรงกันข้ามหากทารกไม่ได้รับความอบอุ่นและการสนองตอบความต้องการพื้นฐานเหล่านี้ไม่เพียงพอ จะเป็นผลให้ทารกมีพัฒนาการเป็นเด็กที่ขาดความเชื่อมั่นไม่ไว้วางใจผู้คน และเก็บตัว

2. ขั้นตอนการสร้างความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักพึ่งตนเอง ขึ้นอยู่ในช่วงอายุ 1-3 ปี เป็นวัยที่เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง และต้องการทำอะไรเอง บิดามารดาจึงมีหน้าที่สนับสนุนให้เด็กรู้จักช่วยตนเอง ดูแลตนเองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตนในแต่ละวัน หากในขั้นนี้เด็กได้รับการส่งเสริมที่ดี เขาจะพัฒนาเป็นบุคคลที่มีลักษณะของการรู้จักพึ่งตนเอง มีความรับผิดชอบ แต่หากเด็กไม่ได้รับการส่งเสริมหรือถูกขัดขวาง เขาอาจจะกลายเป็นคนที่ไม่กล้าทำอะไรด้วยตนเอง คอยพึ่งพาผู้อื่น และขาดความรับผิดชอบในตนเอง

3. ขั้นตอนการสร้างให้เด็กเกิดความคิดริเริ่ม ขึ้นอยู่ในช่วงอายุ 3-6 ปี เป็นช่วงที่เด็กเริ่มสังเกตและสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เด็กวัยนี้จะมีจินตนาการที่เกินความจริง และชอบเล่นสมมติโดยการนำเอาตนเองเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ที่ตนสมมติขึ้น รวมทั้งจะเริ่มเลียนแบบการกระทำของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ในช่วงนี้บิดามารดาและผู้ใกล้ชิดจึงควรที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และส่งเสริมให้เด็กมีจินตนาการและความคิดที่มีเหตุผลสอดคล้องกับความเป็นจริง แต่ไม่ควรห้ามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เพราะจะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่ไม่กล้าคิด หากสนับสนุนในทางที่ถูกต้องเด็กจะพัฒนาการเป็นผู้ที่กล้าคิดในสิ่งที่มีเหตุผล และสามารถมีความคิดที่สร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง อันสามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีได้

ซีอर्स (Sears อ้างถึงใน กรมสามัญศึกษา 2523) ให้ทัศนะเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กว่า การอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดาเป็นเครื่องตัดสินถึงพัฒนาการของเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพซึ่งความแตกต่างกันทางบุคลิกภาพของบุคคล มักจะเกี่ยวข้องกับความแตกต่างกันของบิดามารดา และพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมานั้นเป็นผลมาจากการอบรม

เลี้ยงดู นอกจากนี้เด็กจะมีการเขียนแบบบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กในวัยก่อนเรียนอันมีผล
 ให้บทบาททางเพศของเด็กชายและเด็กหญิงได้พัฒนาขึ้น ก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อ
 เพศของตนเอง และต่อสู้สังคม โดยเด็กชายจะเขียนแบบบิดา และเด็กหญิงจะเขียนแบบมารดา โดย
 เด็กหญิงจะพัฒนารูปแบบของพฤติกรรมได้รวดเร็วกว่าเด็กชาย เนื่องจากการเขียนแบบของเด็กหญิง
 ค่อมารดานั้นมีแนวโน้มว่าจะเป็นไปโดยไม่มีการหยุดซังกหรือติดขัด เนื่องจากได้อยู่ใกล้ชิดมารดา
 แต่สำหรับเด็กชายนั้นการเขียนแบบมีความยุ่งยากอยู่บ้าง เนื่องจากตนอยู่ใกล้ชิดมารดามากกว่าบิดา
 การเขียนแบบของเด็กชายจะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพและความอบอุ่นที่ได้รับจากบิดา รูปแบบของผู้เป็น
 บิดาในช่วงนี้จึงควรที่จะแจ่มชัดและไม่มีลักษณะที่เป็นเลศนัย นอกจากนี้เขายังเชื่อว่า สิ่งเสริมแรงที่
 เด็กได้รับจากบิดามารดาได้แก่ การฝึกหัดให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยปรับปรุง
 พฤติกรรมของเด็กได้เป็นอย่างดี

เอเดเลอร์ (Adler อ้างถึงในปราณีต สุขอุดม, 2514) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาสังคม ได้
 เน้นถึงความสำคัญของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มว่า เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์และ
 สามารถอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ได้ว่า เมื่อเด็กเกิดมาได้มีการปะทะสัมพันธ์กับคนที่อยู่รอบข้าง
 ได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคมและครอบครัว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะพัฒนาขึ้นมาเป็นทัศนคติ ความเชื่อ
 และบุคลิกภาพของเด็กในที่สุด ฉะนั้นองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งต่อพัฒนาการของเด็กคือ ครอบครัว
 ซึ่งไม่ว่าเด็กจะเป็นเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด หรือศาสนาใดก็ตาม การเจริญเติบโตของเด็กทั้งกาย
 และจิตใจ ต่างมีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในครอบครัว หากบิดามารดาที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการ
 การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร ก็ย่อมจะถ่ายทอดความคิดและแนวปฏิบัติให้แก่เด็กในท่านองเดียวกัน
 (สุชา และ สุรางค์ จันทน์เอม, 2516)

โฮสต์เลอร์ (Hostler, 1969) กล่าวถึง การเลี้ยงดูของบิดามารดาที่มีต่อเด็กว่า
 หากเด็กคนใดไม่มีมารดาให้การอบรมเลี้ยงดู เด็กคนนั้นจะเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่ในด้านที่เกี่ยวกับ
 อารมณ์ สังคม และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เพราะมารดาเป็นเสมือนผู้ก่อตั้งสิ่งเหล่านี้ให้แก่เด็ก
 เพราะเด็กได้เรียนรู้ที่จะรักจากการพูดและการกระทำของมารดา ซึ่งถึงแม้ว่าเด็กขาดมารดาจะมี
 ความสำเร็จในตนเองเท่ากับเด็กอื่น ๆ ที่มีมารดาอยู่ก็ตาม แต่มารดาข่อมเป็นผู้ที่เด็กต้องการและ
 สำคัญต่อพัฒนาการของเด็กมาก

มูสเซ็น (Mussen, 1963) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูในระยะต้นของชีวิตควรมีพื้นฐานในการให้ความรักและความอบอุ่นเป็นสำคัญ และเมื่อเด็กโตขึ้นเขาจำเป็นต้องได้รับสิ่งแวดล้อมที่จะสร้างเสริมพัฒนาการของเขาให้กว้างออกไป สภาพที่แวดล้อมเด็กและทัศนคติของบิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเฉพาะแบบแผนของครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งพฤติกรรมที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กโดยตรงทั้งสิ้น การเรียนรู้ทางสังคมครั้งแรกของเด็กจะเกิดขึ้นที่บ้าน จากการที่เด็กได้มีความสัมพันธ์กับสมาชิกภายในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้ที่เป็นมารดาของเขา ดังนั้นวิธีการอบรมเลี้ยงดูทารกของมารดาจึงมีผลต่อพฤติกรรม และความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจของทารกทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

เฮลลอค (Hurlock, 1965) กล่าวถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดามีต่อเด็กไว้ว่า เด็กเล็กจะเลียนแบบอย่างของพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในครอบครัวซึ่งบิดามารดาจะเป็นตัวแบบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นต้นกำเนิดในการอบรมสั่งสอนเด็กให้มีพฤติกรรมยอมรับตนเองหรือไม่ยอมรับตนเองจากการได้รับสิ่งเสริมแรงจากครอบครัว

ฟร็อบเอล (Froebel quoted in Willsand Stegeman, 1957) ผู้ตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กขึ้นเป็นครั้งแรก แสดงความคิดเห็นว่า เด็กทุกคนเกิดมาดี แต่สิ่งที่ทำให้เด็กไม่ดีคือการไม่ได้รับการศึกษาที่ดีย่างพอเพียง และขาดการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดา มอนเตสซอรี (Montessori quoted in Lillard, 1972) กล่าวว่า บิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญต่อการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ นักจิตวิทยาได้ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ต่อลักษณะพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็ก 4 แบบ ดังนี้

1. การเลี้ยงดูแบบไม่ยอมรับ (The Pattern of Rejection) บางครั้งทารกที่เกิดมาอาจไม่เป็นที่ต้องการของบิดามารดา จึงไม่ได้รับความรักความอบอุ่น การยอมรับจากบิดามารดาเท่าที่ควร ถูกทอดทิ้งให้อดอยาก ปล่อยให้อยู่กับคนเลี้ยงหรือคนใช้ หรือบางรายอาจถูกส่งให้ไปอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็ก ลักษณะการแสดงออกทางบุคลิกภาพและอารมณ์ของเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูวิธีนี้ เด็กจะกลายเป็นคนเก็บกด เงียบขี้นม ขี้อาย หนีสังคม หรือบางครั้งก็อาจจะมีบุคลิกภาพแบบตรงกันข้าม คือเป็นเด็กที่ก้าวร้าวค่อสังคม มีความอิจฉาริษยาสูง

2. การเลี้ยงดูแบบรักมากเกินไป (The Pattern of Overprotection) ลักษณะ บิดามารดาที่รักลูกมากเกินไป อาจแสดงพฤติกรรมที่กระทำต่อเด็กแบบต่าง ๆ เช่น สัมผัสใกล้ชิด ทางกายมากเกินไป ต้องนอนกับแม่ตลอดเวลา กลัวลูกร้อน-หนาว กลัวลูกไม่สบาย ไม่ยอมให้ คลาดสายตา บิดามารดาบางรายเห็นว่าลูกเป็นเด็กตลอดเวลา จึงคอยดูแลป้อนน้ำป้อนข้าวให้ ใ้ รองเท้าหรืออาบน้ำแต่งตัวให้

ผลจากการเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กเข้ากับสังคมหรือกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ซื่ออัส ไม่เป็นตัว ของตัวเอง ไม่กล้าตัดสินใจ แง่เด็กเหล่านี้มักได้รับคำชมเชยจากครูอยู่เสมอ เพราะว่าเป็นเด็กที่หัว อ่อน ส่วนง่าย ไม่ค่อยทำผิดระเบียบวินัย

3. การเลี้ยงดูแบบควบคุมมากเกินไป (The Pattern of Domination) การเลี้ยง ดูแบบเข้มงวดหรือควบคุมมากเกินไป บิดามารดาอาจกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้เด็ก ประพฤติปฏิบัติ เช่น ฝึกให้อ่านหนังสือในขณะที่อายุยังน้อย พยายามให้ทำข้อสอบให้ได้คะแนนมาก ๆ ฝึกเล่นเปียโนหรือไวโอลินให้เก่ง ผลจากการเลี้ยงดูวิธีนี้จะทำให้เด็กเป็นคนวิตกกังวลเคร่งเครียด เพราะกลัวว่าจะทำได้ไม่ดีอย่างที่บิดามารดาคาดหวัง บางครั้งจึงทำให้เด็กกลายเป็นคนพูดโกหก เพื่อทำให้บิดามารดาสมหวัง

4. ลักษณะการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (The Pattern of Over-Indulgence) เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมักจะยึดตัวเองเป็นใหญ่ (Egocentric) ไม่มีระเบียบ วินัย ก้าวร้าว ชอบต่อต้านผู้อื่นและสังคม สำหรับพฤติกรรมในโรงเรียน เด็กพวกนี้จะเข้ากับคนอื่น ๆ ได้ยาก ชอบแสดงความก้าวร้าวและก่อความวุ่นวายในห้องเรียน

โนลท์ (Nolte อ้างถึงใน นางลักษณ ลินสีบล, 2524) ได้สรุปถึงอิทธิพลของการเลี้ยงดู ที่มีผลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กไว้ดังนี้

ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยคำตำหนิ	เขาจะเป็นคนชอบเหี้ยมคร้ามและประณาม
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยความก้าวร้าว	เขาจะเป็นคนแข็งกร้าว
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยคำเชยชยัน	เขาจะเป็นคนขลาดอาย
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยความละอายเป็น	เขาจะเป็นคนหวาดระแวง
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยความมานะ	เขาจะเป็นคนที่อดทน
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยการให้กำลังใจ	เขาจะเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยความเป็นธรรม	เขาจะเป็นคนที่รักความยุติธรรม

ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยความอบอุ่นมั่นคง	เขาจะเป็นคนที่มีศรัทธาในตนเอง
ถ้าเลี้ยงดูเด็กด้วยการยอมรับและเป็นมิตร	เขาจะเป็นคนที่เต็มไปด้วยความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์

นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาต่อเด็กก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก บุษพาสุรรัตนปรีชา (2531) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า ครอบครัวที่บิดามารดาเลี้ยงดูเด็กด้วยตนเอง ซึ่งหมายความว่าถึงครอบครัวที่มารดาไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน และเมื่อบิดากลับจากทำงานหรือในวันที่หยุดงาน ก็ช่วยกันเลี้ยงดูเอาใจใส่ต่อเด็กด้วยกัน เด็กจะมีความรู้สึกอบอุ่นใจ ครอบครัวในลักษณะเช่นนี้ บิดามารดา与孩子จะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากที่สุด ถ้าบิดามารดา รักและเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้อง และมีวิธีการที่ดีในการอบรมบ่มนิสัยให้แก่เด็ก เช่น ไม่ตามใจจนเกินไป ไม่ขัดใจโดยไม่จำเป็น ให้รางวัลตามความเหมาะสม ไม่ลงโทษจนเกินกว่าเหตุ พยายามอธิบายให้เด็กเข้าใจเหตุผลของการกระทำ หรือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ฯลฯ บิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็กได้เป็นอย่างมาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าบิดามารดา รักและตามใจเด็กมากเกินไป หรืออบรมสั่งสอนโดยใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล เช่น จะลงโทษเมื่ออยู่ในอารมณ์โกรธเต็มที่ และลงโทษอย่างรุนแรงตามอารมณ์ขณะนั้น หรือแสดงกิริยาขบขัน ชอบใจต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์บางประการเพราะกำลังมีอารมณ์ดี เป็นต้น และเมื่อเป็นเช่นนี้ บิดามารดา ก็จะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็ก

ครอบครัวที่ทั้งบิดามารดาต่างก็ออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ทั้งบิดาและมารดา ยังคงให้เวลาที่เหลือเป็นเวลาในการเลี้ยงดูเอาใจใส่ต่อเด็กมากที่สุด แม้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา กับเด็กในครอบครัวลักษณะนี้จะมีน้อยกว่าครอบครัวในลักษณะแรก และพฤติกรรมของเด็กจะได้รับอิทธิพลมาจากผู้ที่เลี้ยงดูอยู่เป็นประจำในตอนกลางวันด้วย แต่บิดามารดาในครอบครัวลักษณะเช่นนี้ ก็ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือส่งเสริมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กอยู่เป็นอันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าพฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงต่อเด็กนั้นจะเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

ครอบครัวที่บิดามารดาไม่สนใจ หรือไม่ให้เวลากับการพูดคุยหยอกล้อหรือเอาใจใส่ต่อการกระทำต่าง ๆ ของเด็ก หรือทั้งบิดามารดาต่างก็มัวงานนอกบ้านมากเกินไปจนแทบไม่มีเวลาได้พบหน้าเด็ก คงปล่อยเด็กให้อยู่กับญาติผู้ใหญ่หรืออยู่กับคนรับใช้เท่านั้น ครอบครัว ลักษณะเช่นนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา กับเด็กจะมีน้อยมาก และบิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก

ทั้งในทางที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์น้อยกว่าบุคคลอื่นที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่น ๆ ภายในบ้านกับเด็กปฐมวัยในครอบครัวที่มีปู่ย่า ตายาย หรือคนรับใช้ เป็นสมาชิกอยู่ด้วย เด็กปฐมวัยที่ยังไม่ถึงวัยเข้าโรงเรียนมักมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้มากกว่าบิดามารดา ซึ่งต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เพราะเด็กจะอยู่กับบุคคลเหล่านี้ตลอดทั้งวัน และถ้ายิ่งบิดามารดาไม่พยายามใกล้ชิดกับเด็กให้มาก เด็กก็จะได้รับอิทธิพลจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ยิ่งขึ้น และมีอยู่จำนวนไม่น้อยที่เด็กอยู่ในความดูแลของปู่ย่า ตายาย ได้รับการเอาใจ และตามใจมากเกินไปจนเกินไป จนทำให้เด็กมีนิสัยที่เอาแต่ใจตัว ซื่ออ่อน หรือไม่ชอบช่วยเหลือตัวเอง นอกจากนี้ ในครอบครัวที่บิดามารดาทั้งเด็กไว้ให้อยู่ในความดูแลของคนรับใช้มากเกินไปเด็กอาจมีพฤติกรรมบางอย่างหรือหลายอย่างใกล้เคียงกับคนรับใช้ เช่น ภาษาที่พูด และระสนิยมในการฟัง รายการวิทยุที่คนรับใช้ชอบฟัง เป็นต้น

จากทฤษฎีของนักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดามารดาของเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการและบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็กได้กล่าวสรุปความสำคัญของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อพัฒนาการทุกด้านของเด็ก กล่าวคือเป็นทั้งแหล่งปลูกฝังลักษณะนิสัยและก่อพื้นฐานบุคลิกภาพให้แก่เด็กนับแต่เกิดรวมทั้งเป็นแหล่งสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดพลังจิตใจ คุณธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม แก่เด็กตราบกระทั่งจนเข้าเรียน ฉะนั้นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่เด็กได้รับตลอดวัยต้น โดยเฉพาะจากการดูแล และอบรมของทางบ้าน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, 2518)

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน

วิลลส์ และ สเตจแมน (Wills and Stegeman, 1957) กล่าวว่า บ้านที่เด็กอาศัยเป็นสถานที่สร้างแบบแผนการดำเนินชีวิตให้แก่เด็ก แบบแผนนี้จะเปลี่ยนไปเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน และพบปะกับเด็กอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ พฤติกรรมของผู้ปกครองและประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากบ้าน จะคงอยู่เป็นแรงสำคัญในการดำเนินชีวิตของเด็กนานหลายปี ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการศึกษารองของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน หรือบิดามารดา ผู้ปกครองกับครู เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของเด็ก โดยถือว่าความร่วมมือของทั้งสองฝ่ายเป็นจุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย

ชิวซ์ บุรีรักษ์ (2501) มีความคิดเห็นว่า ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนมีความสำคัญมากต่อการช่วยให้เด็กก้าวไปสู่ความสำเร็จ ทั้งนี้โดยทั้งสองฝ่ายต้องมีจุดมุ่งหมายร่วมกันคือ การให้โอกาสแก่เด็กที่จะมีความสุขต้องทำด้วยใจรัก และมุ่งหวังให้เด็กออกไปเผชิญโลกด้วยร่างกายและจิตใจที่ได้รับการเตรียมให้พร้อมแล้วทุกอย่าง ซึ่ง พจน์ ัญญพันธ์ (2504) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือในการสร้างตัวเด็กให้เจริญงอกงามขึ้นในแนวทางที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ ชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2521) มีความคิดเห็นว่า การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองจะมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นอย่างดี เพราะต่างก็มีหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาแก่เด็ก ทั้งสองฝ่ายจึงต้องทำงานร่วมกันและมีความเข้าใจกัน ในขณะเดียวกัน นักการศึกษาชาวต่างชาติ เช่น ลีเปอร์ และคณะ (Leeper et al, 1971) ได้กล่าวว่า บ้านและโรงเรียนมีหน้าที่สำคัญที่จะให้บริการทางการศึกษาแก่เด็ก และไม่สามารถจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพถ้าปราศจากความเข้าใจการสนับสนุนและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาเด็กเป็นความพยายามที่ต้องกระทำร่วมกัน ผู้ปกครองและครูต้องการรู้จักเด็กทุก ๆ ด้าน ทั้งที่แสดงออกที่โรงเรียนและที่บ้าน เพื่อจะจัดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองที่มีคุณภาพในขณะที่เด็กอยู่ในระยะเริ่มต้นจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กในอนาคต ส่วนฮิลด์บรินด์ (Hildebrand 1972) มีความคิดเห็นว่า ครูและผู้ปกครองที่มีความคุ้นเคยกัน จะสามารถเรียนรู้ความมุ่งหมายและค่านิยมทางการศึกษาของกันและกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งของทั้งสองฝ่าย อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กเกิดความสับสนขึ้นในใจ

การจัดการศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง

ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการอบรมสั่งสอนเด็ก ทำให้เกิดความคิดในการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง ความคิดนี้เริ่มมาตั้งแต่ก่อนที่จะมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กเล็กขึ้น ชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2521) กล่าวว่า โดเมนนิอัส เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง โดยบุคคลผู้นี้ได้ส่งเสริมให้มีการเปิดโรงเรียนสำหรับมารดาขึ้น เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการปฏิบัติและการเลี้ยงดูเด็ก

ทั้งนี้ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ปกครอง มีความแตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก ซึ่งนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

การศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึงการศึกษาที่จัดให้ประชากรวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน โดยกำหนดการให้การศึกษาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นขั้นตอน เพื่อสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความซาบซึ้ง และทัศนคติ และเพื่อให้เข้าใจและสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองและของชุมชนได้ (Liveright, 1968) ส่วน โนวเลส (Knowles, 1962) ให้ความเห็นว่า การศึกษาผู้ใหญ่เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อจากการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน และเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างตามที่ต้องการ นอกจากนี้ การศึกษาผู้ใหญ่ยังหมายถึง กระบวนการซึ่งผู้ใหญ่พยายามที่จะปรับปรุงตนเองและสังคม โดยการเพิ่มพูนทักษะ ความรู้ และความสามารถ เพื่อปฏิบัติตนในอันที่จะแก้ไขปัญหาชีวิต และเป็นกระบวนการซึ่งบุคคล กลุ่มคนหรือสถาบันต่าง ๆ จัดขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่ได้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (Houle, 1972)

การให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองในเรื่องเกี่ยวกับเด็กนั้น ในปัจจุบันแพร่หลายมากขึ้น เพราะนอกเหนือจากการจัดของทางโรงเรียนในลักษณะการประชุมกลุ่ม การสังเกตการสอนการเยี่ยมชมตามบ้าน จดหมายข่าว ฯลฯ แล้ว ยังใช้สื่อมวลชนต่าง ๆ เข้าร่วมด้วย เช่น วิทยุ โทรทัศน์และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การศึกษาสำหรับผู้ปกครองจึงมีผู้เห็นมีความสำคัญมากขึ้น

รัฐบาลได้พยายามที่จะกำหนดแนวนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อเร่งให้สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทต่อการศึกษารองชาติให้มากขึ้น เช่น เร่งปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและกลไกที่ควบคุมสื่อมวลชน พร้อมทั้งให้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การสร้างหน่วยงานขึ้นตรวจสอบงานวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ พร้อมทั้งงานวิจัยประเมินผลเพื่อปรับปรุงทิศทางและจุดประสงค์ โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2521)

ผู้ปกครองที่เข้ารับการศึกษามีลักษณะเด่นคือ มีความสนใจในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง คุณสมบัติของแต่ละคนจะแตกต่างกันไป ความสามารถและเวลาที่จะทำการศึกษาก็ต่างกัน ดังนั้น เมื่อต้องการจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องหนึ่งเรื่องใด จะต้องหาวิธีที่มีลักษณะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ ความสนใจและตามความสะดวก (ரசุคนธ์ มกรมณี, 2521)

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองใช้ฝึกเด็กที่บ้าน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบและจัดสร้างชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมการประสานกันของตาและมืออื่น โดยพัฒนาลักษณะของชุดการฝึกมาจากแนวการสอนนอกระบบโรงเรียน ดังนี้

การสอนตามเอกัตภาพ

อรสา ดิสสระ (2517) ให้ความหมายของการสอนตามเอกัตภาพว่า เป็นขบวนการที่มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดโปรแกรมพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กแต่ละคน เพื่อให้เด็กมีโอกาสเรียนตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถ โดยคำนึงถึงการเลื่อนระดับการเรียนเป็นเฉพาะคนไป

นิพนธ์ สุภปรีดี (2521) กล่าวถึง การสอนตามเอกัตภาพว่า เป็นการสอนโดยคำนึงถึงความสามารถ ความต้องการ และความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ความแตกต่างนี้ได้แก่ ความแตกต่างในด้านความสามารถ สติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ ร่างกาย อารมณ์ และสังคม

นักศึกษานอกระบบโรงเรียนในต่างประเทศ ได้มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนตามเอกัตภาพไว้ดังนี้ ไวท์ (White, 1972) กล่าวว่า การสอนตามเอกัตภาพคือ การจัดผู้เรียนแต่ละคน ให้เข้ากับระบบการสอน ซึ่งผู้เรียนจะได้ทำงานไปตามความสามารถ ได้เรียนรู้ตามแบบของตนเอง และมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนประสบความสำเร็จ ส่วน ดันน์ และ ดันน์ (Dunn and Dunn, 1972) กล่าวว่า การสอนตามเอกัตภาพเน้นถึงความแตกต่างของนักเรียนในขบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะเรื่องทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจวิธีการเรียน แรงจูงใจ เป้าประสงค์ อัตราการเรียน วินัยในตนเอง ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการจำ การร่วมกิจกรรม กำลังกายและการคาดคะเนของผู้เรียน ครูมีหน้าที่ให้ความสะดวกในการเรียน ให้คำปรึกษา เป็นผู้แนะนำ วิเคราะห์และผู้กำหนดแหล่งการเรียนรู้ กิจกรรม การประเมินผล และรวบรวมผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคน

สรุปได้ว่า การสอนตามเอกัตภาพ เป็นขบวนการที่จัดขึ้นโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนแต่ละคนได้มีโอกาสเรียนตามความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของตนเอง วิธีสอนนี้จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง

ชุดการเรียนด้วยตนเอง

ชัชพงศ์ พรหมวงศ์ (2521) เรียกชุดการเรียนชนิดนี้ว่า ชุดการสอนรายบุคคล เป็นชุดการสอนที่จัดระบบขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองตามลำดับตามลำดับขั้นที่ระบุไว้ โดยมีห้องเรียนพิเศษที่เรียกว่าห้องเรียนรายบุคคล เมื่อศึกษาครบแล้วจะทำแบบทดสอบเพื่อประเมินผลความก้าวหน้าและศึกษาชุดต่อไปตามลำดับ ส่วน นิพนธ์ ศุภปรีดี (2521) กล่าวว่า ชุดการเรียนด้วยตนเองหมายถึงการรวบรวมสื่อการเรียนสำเร็จรูปมาใช้ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองด้วยความสะดวกสบาย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ สุรินทร์ ปัทมาคม (2518) เรียกว่าชุดการสอน สำหรับการสอนตามเอกัตภาพหมายถึง ชุดการสอนที่จัดขึ้นสำหรับผู้เรียนโดยเฉพาะ ผู้เรียนจะดำเนินการเรียนจากคำแนะนำที่ปรากฏอยู่ในชุดการสอนนั้น โดยศึกษาไปตามลำดับขั้นด้วยตนเอง การเรียนจะนำไปศึกษาที่หนึ่งที่ใดก็ได้ เมื่อศึกษาจบก็มาทำแบบสอบ ถ้าสอบได้ชุดแรกแล้วก็จะทำชุดต่อไปตามลำดับ

สรุปได้ว่า ชุดการเรียนด้วยตนเอง หรือที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไปนั้น เป็นชุดของสื่อประสมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยตนเองตามลำดับขั้นจากคำแนะนำที่ระบุไว้ โดยผู้เรียนจะเรียนไปตามความสามารถ ความต้องการ และความสะดวก

งานวิจัยที่เกี่ยวกับชุดการเรียนด้วยตนเอง

วนิดา วิสารบุตร (2517) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดระบบชุดการสอนรายบุคคล สำหรับวิชาการจัดการศึกษานอกสถานที่ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผลการสอนด้วยระบบการศึกษาเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างประชากรคัดเลือกจากนิสิตปริญญาตรีคณะครุศาสตร์จำนวน 73 คน ผลปรากฏว่าการจัดระบบชุดการสอนเป็นรายบุคคล สามารถนำมาใช้ในการศึกษาวิชาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง

ในปีต่อมา วัณณะ จุฑะวิภาต (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างชุดเรียนเบ็ดเสร็จรายบุคคลวิชาวัสดุและการออกแบบสำหรับนิสิตแผนกศิลปศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองหาประสิทธิภาพของชุดการสอน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้คือนิสิตคณะครุศาสตร์ แผนกวิชาศิลปศึกษา ชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน ผลปรากฏว่า ชุดเรียนดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูง ใช้สอนแทนการสอนระบบเดิมได้

ศิริพงษ์ พยอมรัมย์ (2519) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการจำโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองในวิชาสังคมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการจำโดยการใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองกับการสอนปกติในวิชาสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ จำนวน 70 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองกลุ่มละ 35 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่ศึกษาโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองและกลุ่มที่เรียนกับครูโดยปกติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ความคงทนในการจำของกลุ่มที่ศึกษาโดยใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองดีกว่ากลุ่มที่เรียนกับครูโดยปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

โกสุ่ม เจริญราช (2520) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างชุดการสอนตามเอกัตภาพวิชาหลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดการสอน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้เป็นนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูอุดรธานี จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองให้เรียนจากชุดการสอน กลุ่มควบคุมให้เรียนจากครูโดยปกติ ผลจากการวิจัยปรากฏว่า ประสิทธิภาพของชุดการสอนได้เป็น 93.24/88.12 และกลุ่มที่เรียนจากชุดการสอนตามเอกัตภาพมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากครูโดยปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ฮาร์เปอร์ (Harper, 1972) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พัฒนาการและการประเมินผลชุดการสอนเอกัตภาพในการเริ่มเรียนภาษาฝรั่งเศส โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบการศึกษาทักษะโดยใช้ชุดการสอนกับการเรียนในห้องเรียน เกี่ยวกับทักษะทั้ง 4 คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน วิชาภาษาฝรั่งเศส กลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักศึกษาที่เรียนภาษาฝรั่งเศสในภาคการศึกษาแรก กลุ่มควบคุมให้เรียนในห้องเรียน และมีการฝึกในห้องฝึกภาษาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนกลุ่มทดลองให้เรียนจากชุดการสอนตามเอกัตภาพ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองนี้ยังแบ่งเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ และหาความแตกต่างโดยใช้ Fisher's t-test ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. นักศึกษาที่เรียนจากชุดการสอนตามเอกัตภาพจะมีทักษะในการพูด อ่าน เขียน ดีกว่านักศึกษาที่เรียนในห้อง
2. นักศึกษากลุ่มสูงของกลุ่มทดลอง จะมีทักษะในการพูด อ่าน ดีกว่านักศึกษากลุ่มสูงของกลุ่มควบคุม

3. นักศึกษากลุ่มกลางของกลุ่มทดลองมีทักษะในการพูดดีกว่านักศึกษากลุ่มกลางของกลุ่มควบคุม

4. นักศึกษากลุ่มต่ำของกลุ่มทดลอง มีทักษะในการพูด อ่าน ดีกว่านักศึกษากลุ่มต่ำของกลุ่มควบคุม

ในปีต่อมา แมคโดนัลด์ (McDonald, 1973) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาและประเมินค่าของชุดการสอนสื่อประสมแบบกิจกรรมรายบุคคลสำหรับใช้สอนซ่อมเสริมวิชาภาษาอังกฤษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการเขียนและทัศนคติต่อวิธีสอน โดยใช้ชุดการสอนที่เขียนด้วยตนเองกับวิธีสอนแบบธรรมดาที่ใช้การบรรยายและการอภิปราย กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้คือนักศึกษาในวิทยาลัยชุมชน จำนวน 126 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มทดลองที่เขียนโดยใช้ชุดการสอนสามารถทำคะแนนสอบหลังเรียนได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม และนอกจากนั้นกลุ่มทดลองยังมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนโดยใช้ชุดการสอน

ชุดการสอน

ชุดการสอนเป็นอย่างไรนั้น ได้มีผู้ให้คำอธิบายไว้หลายท่าน เช่น สุนันท์ ปัทมาคม (2518) อธิบายว่า ชุดการสอนหมายถึงชุดของอุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเพื่อใช้สอน อาจจะประกอบด้วยอุปกรณ์จำนวน 1 ชิ้นหรือมากกว่า 1 ชิ้นขึ้นไป เมื่อรวมกันแล้วจะได้เป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียว และอุปกรณ์ในแต่ละชุดจะสำเร็จรูปด้วยตัวของมันเอง ส่วน ชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2521) อธิบายว่า ชุดการสอนเป็นระบบการผลิตสื่อการสอนประเภทสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนตอนหนึ่ง ๆ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้นักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 4 ส่วน คือ

1. คู่มือสำหรับผู้ใช้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียน
2. คำสั่งหรือการมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน
3. เนื้อหาสาระ อยู่ในรูปของสื่อประสมและกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะ เป็นแบบกลุ่มหรือรายบุคคลขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์
4. การประเมินผลกระบวนการทั้งหมด (ชัยรงค์ พรหมวงศ์, 2518)

เป็รื่อง กุญท์ (2517) อธิบายว่า ชุดการสอนเป็นชุดของสื่อประสมที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียน หัวข้อเนื้อหาและประสบการณ์ของแต่ละหน่วย โดยจัดไว้เป็นชุดหรือกล่องหรือซอง

ภายในจะมีคู่มือการใช้ที่ประกอบด้วยรายละเอียดและคำแนะนำต่าง ๆ รวมทั้งสื่อการสอนที่จำเป็น สำหรับการประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น รูปภาพ แผนภูมิ ฯลฯ

นิพนธ์ ศุภปรีดี (2521) อธิบายว่า ชุดการสอนเป็นการจัดโปรแกรมการเรียนรู้การสอน โดยใช้ระบบสื่อประสม เพื่อสนองจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนที่ตั้งไว้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ สะดวกต่อการใช้ในการเรียนการสอน

นักการศึกษาในต่างประเทศ เช่น ฮุสตัน และคณะ (Houston et al, 1972) กล่าวว่า ชุดการสอนคือ ชุดประสบการณ์ที่จะอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ เฉพาะ ซึ่งชุดการฝึกนั้น ๆ อาจมีรูปแบบต่าง ๆ กัน ส่วน บราวน์ (Brown, 1977) กล่าวว่า ชุด การสอนเป็นชุดของสื่อประสม สร้างขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในชุด หรือกล่องอาจประกอบด้วยสิ่งของหลายสิ่ง บางชุดอาจประกอบด้วยเอกสารคู่มือ บางชุดอาจเป็น โปรแกรมที่มีบัตรคำสั่ง และ กอร์ดอน (Gordon, 1973) อธิบายว่า ชุดการสอนเป็นชุดของวัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ความ มุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผล

ชุดการสอนกับการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ

ความสัมพันธ์ของชุดการสอนกับการเรียนการสอนตามเอกัตภาพ มีนักการศึกษาได้กล่าว ถึงดังนี้คือ

ฮัสซงค์ พรหมวงศ์ (2520) กล่าวถึงแนวความคิดในการผลิตชุดการสอนว่าสร้างขึ้นจาก แนวคิดตามหลักจิตวิทยา เกี่ยวกับทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้อิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองตามกำลังความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน และสร้างตามแนวคิดจากหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนได้ร่วมทำกิจกรรมด้วยตนเอง ได้ทราบว่าการตัดสินใจหรือการทำงานของตนผิดถูกอย่างไร มีการเสริมแรงบวกเมื่อปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง และได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตามความสามารถและความสนใจของตนเอง และ สุนันท์ ปัทมาคม (2520) กล่าวว่า ชุดการสอนช่วยจัดปัญหาทางการ ศึกษาบางประการ เช่น แก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลและส่งเสริมการศึกษารายบุคคล ชุด การสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ตามเวลาและ โอกาสที่เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนซึ่งต่างกัน ทั้งยังช่วยในการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะชุด การสอนสามารถนำไปสอนนักเรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลา

จากความคิดดังกล่าว การเขียนการสอนตามเอกัตภาพโดยใช้ชุดการสอนเป็นสื่อ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ดังนั้น ย่อมจะนำมาตัดแปลงให้เป็นประโยชน์ได้เช่นกันในการสร้างชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองใช้ฝึกเด็กในความดูแล

ชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองสอนเด็กที่บ้าน

ฮอฟไมสเตอร์ และ เรวิส (Hofmeister and Reavis, 1974) สร้างชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองนำไปช่วยสอนเด็กที่บ้าน โดยสร้างขึ้นสำหรับช่วยเด็กที่เรียนช้า ต้องการการสอนซ่อมเสริมในวิชาใดวิชาหนึ่ง ผู้ปกครองซึ่งต้องการใช้ชุดการสอนนี้จะติดต่อด้านตนเองหรือทางจดหมายก็ได้ โดยต้องแจ้งถึงปัญหาของเด็กอย่างตรงไปตรงมา แจ้งเวลาว่างของผู้ปกครองที่จะสามารถให้ได้แน่นอน เช่น ครั้งละ 5-10 นาที ติดต่อกัน 28 ครั้ง เป็นต้น เมื่อผู้ปกครองตกลงใจแน่นอน ก็จะได้รับชุดการสอนไป ชุดการสอนนี้ประกอบด้วย

- 1) วัสดุสำหรับผู้ปกครองใช้ในการสอนโดยตรง
- 2) วัสดุสำหรับผู้ปกครองใช้แนะนำให้เด็กฝึกฝน
- 3) วัสดุประกอบการเรียนการสอน เช่น เกมที่ใช้ในการฝึกและอุปกรณ์สำหรับทำแบบฝึกหัด

ฝึกหัด

- 4) วัสดุอุปกรณ์สำหรับการประเมินผลความก้าวหน้าของเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองและเด็กทราบความก้าวหน้า และได้รับการเสริมแรงเมื่อทำสำเร็จ
- 5) ใบแจ้งผลการเรียนที่จะต้องส่งคืนมายังโรงเรียน

นอกจากนี้ ทั้งสองยังทำการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนของเด็กที่ใช้ชุดการสอนสำหรับผู้ปกครองช่วยสอนเด็กที่บ้านกับเด็กที่ไม่ใช่ โดยเลือกวิชาคณิตศาสตร์เป็นชุดที่ทำการปรับปรุงเพื่อหาประสิทธิภาพ หลังจากที่ได้ปรับปรุงและประเมินผลครั้งแรกไปแล้ว กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นเด็กจำนวน 153 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม คะแนนผลสอบหลังเรียนซึ่งใช้ข้อสอบของ California Achievement Test และข้อสอบอิงเกณฑ์ซึ่งสร้างขึ้นเอง แสดงว่ากลุ่มทดลองมีผลการเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 ผลที่ได้นี้ทำการทดสอบ 2 ครั้ง โดยครั้งแรกกระทำเมื่อทดลองไปแล้ว 1 เดือน และครั้งที่สองหลังจากทดลองครั้งแรกไปแล้วอีก 1 เดือน ผลการวิจัยสรุปว่า ชุดการสอนนี้สามารถใช้ได้ผล

บุษัน สุนทรสารทูล (2521) ได้สร้างชุดการสอนสำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน วิชาคณิตศาสตร์ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้ระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุดดาว มีความมุ่งหมายที่จะหา ประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ชุดการสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และผลการ ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ฟลอว์นอย (Flournoy, 1974) ศึกษาเรื่องการสอนวิชาคณิตศาสตร์แบบรายบุคคล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาสรุปได้ว่า นักเรียนร้อยละ 90 พอใจในการสอน แบบรายบุคคล วิธีนี้เหมาะสมกับระดับของการพัฒนาความคิด นักเรียนแต่ละคนสามารถเลือกเรียน กิจกรรมได้กว้างขวาง และแตกต่างกันไปดีกว่าที่จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้กับครู ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวอย่างประชากรจำนวน 100 คน

ปัทมา กัทรางกูร (2535) ได้สร้างชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จำนวน 16 ชุด เพื่อใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 18 ครอบครัว โดยให้ผู้ปกครองนำชุดการฝึกดังกล่าวไปใช้ฝึกให้แก่เด็กปฐมวัยในความดูแลที่บ้าน ผล การวิจัยพบว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ ในด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และ ความคิดละเอียดลออของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการฝึกจากชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และชุดการฝึกชุดนี้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัย กำหนดไว้ในทุกรายการประเมิน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย